

**การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาการเมืองของเพลโต
กับแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ**
**A Comparative Study of Plato's Political Philosophy and Political
Concept of Buddhadasa Bhikkhu**

พระนิติกร จิตตคุตโต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรัชญาการเมืองของเพลโต แนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ และเปรียบเทียบปรัชญาการเมืองของเพลโตกับแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาการเมืองของเพลโต ก่อรูปแนวคิดขึ้นจากสภาพความปั่นป่วนทางการเมืองของเอเธนส์ และสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่อยู่ในสังคมชั้นสูง เพลโต มีจุดหมายทางการเมืองคือความยุติธรรม โดยให้ความสำคัญกับระบอบอภิชนาธิปไตยที่เป็นระบอบการปกครองที่มีสภาพความเป็นจริงใกล้เคียงกับอุดมรัฐมากที่สุด ลักษณะสังคมของเพลโตเป็นสังคมนิยมที่เป็นไปเพื่อการเมือง ศีลธรรม และการศึกษา ส่วนสังคมนิยมทางเศรษฐกิจถูกนำมาใช้กับชนชั้นปกครองและชนชั้นผู้พิทักษ์ เป็นสังคมปลายปิด คือมีรูปแบบจำกัดที่ตายตัวไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้

พุทธทาสภิกขุมีแนวคิดทางการเมือง ที่มีพื้นฐานแนวคิดมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์กับวิชาการต่างๆ โดยให้ความหมายของการเมือง คือหน้าที่ของมนุษย์ที่จะต้องทำเพื่อประโยชน์ของคนหมู่มาก ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสภาวะธรรมชาติ แต่ปัญหาของสังคมเกิดขึ้นเพราะตัณหาของมนุษย์ที่เห็นแก่ตัว กอบโกยกักตุนจนมากเกินไป ท่านจึงได้เสนอแนวคิด "ธัมมิกสังคมนิยม" ที่เป็นสังคมที่ประกอบด้วยธรรม ยึดความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

เมื่อนำแนวคิดของทั้งสองท่านมาเปรียบเทียบ พบว่า ประเด็นที่เหมือนกันคือ มีแนวคิดทางการเมืองแบบวิวัฒนาการ เน้นที่การพัฒนาจิตใจ และคุณธรรมของผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง ซึ่งสังคมการเมืองที่ดีต้องเกิดจากผู้นำที่มีคุณธรรม ทั้งสองท่านปฏิเสธการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบคนหมู่มาก และความแตกต่างกันคือ เพลโตนำเสนอปรัชญาการเมืองที่ไม่ได้มีพื้นฐานจากความเป็นจริง แต่ใช้วิธีการโต้แย้งด้วยเหตุผลเพื่อเข้าถึงสังคมอุดมคติ ให้ความสำคัญรูปแบบการปกครองเผด็จการ ที่อำนาจอยู่กับชนชั้นปกครองเพียงกลุ่มเดียว และผู้ปกครองต้องผ่านการศึกษาที่กำหนดเท่านั้น แตกต่างจากแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ ที่ไม่ให้ความสำคัญกับระบอบปกครองใดๆ แต่ยอมรับวิธีเผด็จการโดยธรรม ที่มีจุดมุ่งหมายที่รวดเร็วในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมการเมืองเท่านั้น ท่านให้ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้ปกครองที่มีคุณธรรมด้วยตัวเอง

อุดมรัฐเป็นรูปแบบของสังคมนิยมแบบโบราณ ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสังคม ถือกรรมสิทธิ์ครอบครองแบบสาธารณะ แตกต่างจากธัมมิกสังคมนิยมที่เป็นลักษณะเฉพาะ ที่ต้องการให้มนุษย์ดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแตกต่างจากสังคมนิยมแบบมาร์กซิสต์ที่ให้ความสำคัญกับผลผลิตและเศรษฐกิจ เป็นการปกครองที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง จุดเด่นแนวคิดของทั้งสองท่านคือ แก้ไขปัญหาของสังคมแบบพัฒนาการและระบบจริยธรรมทางสังคมได้ ส่วนจุดด้อยของแนวคิด คือ แนวคิดของทั้งสองท่านมีความเป็นอุดมคติเกินไปโดยที่ไม่ยอมรับระบอบประชาธิปไตยแบบคนหมู่มาก

คำสำคัญ : การเปรียบเทียบ, ปรัชญาการเมือง, แนวคิดทางการเมือง

Abstract

The main purposes of this research study were to study Plato's political philosophy, Buddhadasa's political philosophy, and them, This was a qualitative research with the collection of all details from documents and related researches. A result of this research study was found that Plato's political philosophy started with the political situations in Athens and the familial surroundings of the high class. Plato held some view that Utopia was the best, complete, ideal society and its political purpose was justice. Plato signified the aristocracy, the close management to Utopia. The characteristics of Plato's Utopia were socialism that was consisted of politics, ethics, and education. The economical socialism was used in the ruling class and guardians. Plato's Utopia was the open-ended society with the strict, immutable pattern.

Buddhadasa's political concept was mixed with the Buddhist principles applied to a various branches of academic knowledge in order to describe a political meaning as the human duty to work for many people and make them live happily as well as live closely to the nature. However, the social problems arose because human beings were attacked by craving and selfishness to make them collect excessive materials. Buddhadasa represented the Dhamma socialism that consisted of Dhamma and stressed on loving kindness towards all human beings.

When both of those political concepts were compared, it was found that the similarity of those political concepts was the political evolution. They stressed greatly on mental, ethical development of the rulers or the political leaders to show the fact that the good societies came from the moral leaders. Both Buddhadasa and Plato denied democracy of many ruling persons. Some difference between Buddhadasa's political concept and

Plato's concept was found that Plato represented the political philosophy different from the reality but he used dialectics to create the Utopia. He signified the dictatorship that all power was given to one ruling class and all rulers had to pass the organized educational system. On the contrary, Buddhadasa did not signify any regime but accepted the Dhamma dictatorship that aimed at resolving quickly the political problems and growing the political development. According to Buddhadasa, people themselves selected their moral ruler. Plato's Utopia was the ancient socialism that stressed on the close relation between people and societies occupying the public right. This aspect was different from the Dhamma socialism that was special to aim at growing the interdependence among people and it was different from Marxism that came from the opposition and signified merely the products and economics.

The prominent points of Buddha's political concept and Plato's political concept were to resolve the problems of developing societies and the ethical systems in societies. The weak point of those political concepts was that they were too ideal and denied the democracy with many ruling persons.

Key words : Comparative, Political Philosophy, Political Concept

บทนำ

ปรัชญาการเมืองเป็นสาขาของปรัชญาประยุกต์ที่ศึกษาปัญหาที่เป็นเรื่องของสังคม (Society) และรัฐ (The State) ในแง่ของธรรมชาติ (Essence) บ่อเกิด (Origin) และคุณค่า (Value) ของทางสังคมกล่าวได้ว่า นักปรัชญาการเมืองเป็นกลุ่มนักคิดที่จะต้องการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์ (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2545) ผู้ปกครองที่ดีของนักปรัชญา ก่อให้เกิดกระแสความคิดเห็นและความปกครองที่ดีในหมู่ประชาชน (ปานทิพย์ แซ่ไคว้, 2542) เพลโต (Plato) มีความคิดทางสังคมการเมืองเป็นอุดมคติชื่อว่า (พินดอแก้ว, 2544) อุดมรัฐ (The Plato's Republic)⁴ เพลโตเสนอแนวความคิดแบบอย่างของรัฐที่ดีและสมบูรณ์ เพลโตเชื่อว่า จิตหรือวิญญาณของมนุษย์ไว้ในหนังสืออุดมรัฐว่า มีอยู่ 3 ระดับ มีการผสมกลมกลืนอย่างเหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ด้วยวิญญาณที่แตกต่างกัน จึงเป็นตัวผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาไม่เหมือนกัน คือ (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2523)

ภาคต้นหาความอยากความต้องการที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนแต่มีความแตกต่างกันตามจำนวนความต้องการของแต่ละบุคคล ถ้าคนใดมีภาคต้นหามากย่อมมีพลังผลักดันให้เขาพยายามดิ้นรน มีลักษณะนิสัยเป็นสัตว์เดรัจฉาน เพราะมีจุดมุ่งหมายของชีวิตที่เป็นแบบเดียว เพราะฉะนั้น จิตนี้จึงจัดอยู่ในธรรมชาติฝ่ายต่ำในตัวมนุษย์ ภาคน้ำใจการแสดงออกของความรู้สึกภายในจิตใจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งดุจหิน ความเสียสละ ความจงรักภักดี ความกล้าหาญความรักชาติและพวกพ้อง เคารพกฎกติกาของสังคม รักศักดิ์ศรีและความเอื้อเฟื้อ เป็นต้น คนที่มีจิตภาคนี้นักทำให้เขามีความกล้าที่จะแสดงออกทุกเวลา แต่ก็ยังจัดเป็นความต้องการแบบโลกีย์สุขอยู่ดี เพราะเป็นการแสดงออกของจิตที่มีความทะเยอทะยาน และขาดเหตุผลที่ถูกต้องชอบธรรม ปัญญา ที่ทำหน้าที่หาเหตุผลและสามารถเข้าถึงโลกแห่งแบบ จิตของมนุษย์ส่วนนี้อยู่ในโลกแห่งแนวทางจัดการที่ไม่เป็นระบบมาก่อน ต่อมาเมื่ออยู่ในโลกแห่งประสาทสัมผัสจึงทำให้มีการลืมนั่น ดังนั้นเพลโตจึงเชื่อว่า จิตภาคเหตุผลนี้มีความสำคัญต่อมนุษย์มากที่สุด เพราะทำให้มนุษย์แตกต่าง จากสัตว์และมีเหตุผลส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น คือสามารถทำให้มนุษย์มีคุณธรรมและเข้าสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ (วิธาน สุชีวงศ์, 2532)

พุทธทาสภิกขุ เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เป็นนักปราชญ์ศาสนาที่สำคัญท่านหนึ่ง มีผลงานทางด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนามากมายที่มีประโยชน์ต่อสังคม และการปฏิบัติตนของชาวพุทธไทยโดยการใช้ปัญญาและเหตุผล แนวคิดทางการเมืองของพุทธ

ทาสภิกขุ มีทัศนะและให้ความหมายการเมือง 4 ลักษณะคือ (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2539)

สภาวะธรรม สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ตามธรรมชาติที่ปรากฏทั้งในทางรูปธรรมและนามธรรม ทั้งที่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่งและปราศจากเหตุปัจจัยปรุงแต่งทั้งหมดของสภาวะธรรมนี้มีอยู่ดำรงอยู่ด้วยพื้นฐานของสภาวะธรรมทั้งปวงอันได้แก่ หลักปฏิจจนูปบาท ในประเด็นที่หนึ่งนี้มีอยู่ว่าการเมืองย่อมเป็นปรากฏการณ์ในสภาวะธรรมทั้งหมดด้วยเช่นกัน มิได้แยกขาดว่า สภาวะธรรมที่แยกจากมนุษย์เป็นเรื่องหนึ่งและการเมืองซึ่งเกี่ยวพันของการกระทำของมนุษย์นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง สัจธรรม กฎธรรมชาติในตัวธรรมชาตินั้นเป็นสัจจะของธรรมชาติแล้วเด็ดขาดตายตัวด้วย มีธรรมชาติที่ไหนก็มีกฎของธรรมชาติอยู่ที่นั่นและในนั้น แน่แน่นอนว่า กฎธรรมชาตินี้ย่อมมีอยู่ในความรู้สึกนึกคิดการกระทำ หรือผลของมัน ความนึกคิดและการกระทำของมนุษย์ทั้งหลายถูกควบคุมโดยกฎธรรมชาติหรือมีธรรมชาติรวมอยู่ในนั้นด้วยการเมืองก็เป็นสิ่งที่เป็นไปตามกฎของธรรมชาติในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ มันเป็นตัวธรรมชาติและในปรากฏการณ์นั้น ย่อมมีกฎของธรรมชาติควบคุมอยู่ กฎดังกล่าวนี้ ย่อมดำรงอยู่เหมือนกฎธรรมชาติทั้งหลาย คือ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการปรุงแต่งและการยึดมั่นของมนุษย์ในทางใดทางหนึ่งทั้งสิ้น ปฏิบัติธรรมหน้าที่ที่สิ่งมีชีวิตจะต้องประพฤติตามกฎธรรมชาตินั้น ความหมายคือ การปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติย่อมต่างจากผลของการปฏิบัติ ออกนอกกลุ่มนอกทางของหน้าที่ หน้าที่จึงเป็นเรื่องที่ไม่ทำไม่ได้ สิ่งใดก็ตามไม่ทำตามหน้าที่ สิ่งนั้นย่อมประสบผลร้ายที่จะตามมา ปฏิเวธธรรมผลที่เกิดขึ้นตามสมควรแก่หน้าที่ ที่ได้ปฏิบัติไปในทางศาสนาได้แก่ ผลที่ได้จากการปฏิบัติธรรมหรือการบรรลุมรรคผลนิพพาน ท่านชี้ให้เห็นว่า การเมืองไม่ว่าระบบไหนมันก็เสนอหน้ากันขึ้นมาว่าเพื่อสันติของมวลมนุษย์ทั้งนั้นมุ่งผลอย่างนี้ทั้งนั้นแล้วก็ทำให้ประสบความสำเร็จบ้างไม่มากก็น้อย เพราะฉะนั้น เมื่อมองในแง่เหตุผลอาจกล่าวได้ว่า การเมืองหมายถึงอุดมคติอย่างหนึ่งๆ ก็ได้ การประพฤติตามอุดมคติอย่างหนึ่งก็ได้ หมายถึงผลที่ได้รับความสงบสุขอย่างนี้ก็ได้ (วีระ สมบูรณ์, 2550)

พุทธทาสภิกขุมีทัศนะที่เห็นว่า แนวความคิดทางการเมืองธัมมิกสังคมนิยม(พุทธทาสภิกขุ, 2548: 59)เป็นระบอบการปกครองที่มีอุดมการณ์ ใช้หลักการพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติ เป็นทางเลือกใหม่โดยมีเป้าหมายในการปกครองที่ใช้วิธีเผด็จการปกครองคือธรรมราชา หรือธรรมิกราช แก้ปัญหาสังคมการเมืองไทยเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2529) ทัศนะของพุทธทาสในเรื่องนี้ถือว่าสำคัญและโดดเด่น

อาจจะฟังดูเป็นการนำความคิดสมัยใหม่มาตีความหลักการพระพุทธศาสนา แต่แท้ที่จริงในด้านกลับกัน คือ ท่านมองความคิดสมัยใหม่ด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนามากกว่า (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2534)

การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาการเมืองของเพลโตและแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ พบว่าทั้งสองท่านมองการเมืองโดยอาศัยสติปัญญา ศีลธรรม และความยุติธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาแนวความคิดของทั้งสองท่านจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งเชิงวิชาการ เป็นแนวทางออกหรือทางเลือกในสังคมในทุกระดับ ทำให้เข้าใจถึงแนวทางการแก้ปัญหาสังคมการเมืองของทั้งสองท่านได้ดียิ่งขึ้น และยังสามารถมองเห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อยของแนวคิดดังกล่าวอีกด้วยเป็นที่น่าสนใจในส่วนที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยในการศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเมืองในรูปแบบการเมืองแบบ “อุดมคติ” ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปรัชญาการเมืองของเพลโต
2. เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ
3. เพื่อเปรียบเทียบปรัชญาการเมืองของเพลโต กับแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงปรัชญาการเมืองของเพลโต ศึกษาเปรียบเทียบกับแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ โดยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นแนวคิดเรื่อง “อุดมรัฐ” ของเพลโต และแนวคิดเรื่อง “อัมมิกังคานิยม” ของพุทธทาสภิกขุ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคทางการเมืองและสังคม ซึ่งสามารถช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน และนำมาซึ่งการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสม

2. ด้านเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานเขียนและงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปรัชญาการเมืองของเพลโต ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิที่เพลโตได้เขียนไว้ ตลอดถึงงานเขียนของนักวิชาการ งานแปล และงานวิเคราะห์วิจารณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแนวคิดปรัชญาการเมืองของเพลโต เช่น หนังสืออุดมรัฐ

2. แนวคิดทางการเมืองของท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดถึงเอกสารทางวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแนวคิดปรัชญาการเมืองของพุทธทาสภิกขุ เช่น หนังสือธัมมสังคณนิยม, ธรรมะกับการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ
2. วิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบปรัชญาการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเพลโตและแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ
3. สรุปผลของการศึกษาเปรียบเทียบและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

ปรัชญาการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานและปัญหาทางสังคม เช่น เรื่องสิทธิเสรีภาพ และความยุติธรรม โดยยึดเอาวิธีการของปรัชญาเป็นหลักปฏิบัติ เรียกว่าปรัชญาการเมือง มีความแตกต่างจากแนวคิดทางการเมืองที่ต้องอาศัยอิทธิพลจากปัจจัยของสภาพของสังคม และสถานการณ์ทางการเมืองหรือสภาพของสังคมที่เกิดขึ้นมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาหรือหลักปฏิบัติของคนในสังคม ปรัชญาการเมืองของเพลโต ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของโสกราตีสผู้เป็นอาจารย์ มาประยุกต์เป็นฐานแนวคิดอย่างเป็นระบบ

อุดมรัฐของเพลโต มีจุดหมายทางการเมืองคือความยุติธรรม (Justice) ซึ่งไม่ได้หมายถึงข้อกฎหมายหรือสิทธิ แต่หมายถึงหลักการที่เป็นแนวทางปฏิบัติของคนในสังคมโดยใช้วิธีการคัดเลือกตามลักษณะจิตของมนุษย์ ได้แก่ วิญญาณภาคเหตุผล วิญญาณภาคน้ำใจ และวิญญาณภาคตัณหา เพลโตแบ่งพลเมืองในรัฐเป็น 3 ชั้น คือ 1) ชั้นนักปกครอง 2) วิญญาณภาคน้ำใจ ชั้นผู้พิทักษ์ และ 3) ชั้นพลเมือง ความยุติธรรมในรัฐเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ

ชนชั้นทั้งสามทำหน้าที่อย่างเหมาะสมและไม่ก้าวร้าวกัน มีราชาปราชญ์ (Philosopher King) เป็นผู้ปกครองผู้มีคุณธรรมและความรอบรู้ในศิลปะการปกครองอย่างแท้จริง ราชาปราชญ์และชนชั้นปกครองในสังคมของเพลโตมาจากการศึกษา ราชาปราชญ์และชนชั้นผู้พิทักษ์ เป็นชนชั้นที่ถูกควบคุมไม่ให้มีทรัพย์สินส่วนตัวและเรื่องการเมืองครอบคลุมน้อยที่สุด เป็นชนชั้นที่ถูกรับใช้โดยพลโทให้มีความสำคัญกับระบอบอภิชนาธิปไตย ที่เป็นการปกครองที่ใกล้เคียงกับอุดมรัฐมากที่สุด เพราะอำนาจการปกครองจะตกอยู่กับคนชนชั้นนักปราชญ์เพียงกลุ่มเดียว ลักษณะสังคมของเพลโตจึงเป็นสังคมนิยม แต่เป็นสังคมนิยมที่เป็นไปเพื่อการเมือง ศีลธรรม และการศึกษา

แนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ มีพื้นฐานของแนวคิดมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท และยังมีความรู้รอบด้าน ทั้งศาสนาวิทยา ปรัชญา วิทยาศาสตร์ และโบราณคดี โดยนำมาประยุกต์กับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ท่านเห็นว่าธรรมะกับการเมืองเป็นสิ่งเดียวกัน เป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่จะต้องทำไปเพื่อประโยชน์ของของชนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และทำหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ การเมืองที่บริสุทธิ์ก็คือการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ด้วยกันอย่างผาสุกโดยไม่ต้องใช้อำนาจ ความยุติธรรมในสังคมจะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ “ธัมมิกสังคมนิยม” ประกอบด้วยธรรม มีผู้ปกครองหรือผู้นำรัฐที่ปกครองรัฐโดยใช้รูปแบบที่เป็นธรรมราชา มีผู้นำที่ตัดสินใจเพียงผู้เดียว เป็นการปกครองที่ใช้อำนาจในการตัดสินใจได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบเผด็จการโดยธรรม ซึ่งจะเป็นรูปแบบการปกครองที่ทันเหตุการณ์ มีเป้าหมายอยู่ที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดคือประชาชน ท่านปฏิเสธระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นระบบที่ทำให้เกิดความโลภ

เปรียบเทียบปรัชญาการเมืองของเพลโต กับแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ พบว่า มีลักษณะที่เหมือนกันคือ เป็นสังคมนิยมอุดมคติ มีเป้าหมายทางการเมือง ใช้คุณธรรมและศีลธรรมเป็นรากฐานในการกำหนดคุณค่า และใช้ชีวิตที่สอดคล้องสมดุสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม และอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ตามธรรมชาติ มีผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรมเป็นผู้ที่กำหนดการดำเนินชีวิตของคนในสังคม อุทิศตัวและทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของสังคม มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการตัดสินใจ ปฏิเสธการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเพลโตเชื่อว่า คนเราไม่ได้ถูกสร้างมาให้ทัดเทียมกัน ซึ่งคนจำนวนน้อยที่มีคุณสมบัติทางด้านความเฉลียวฉลาดเท่านั้นเรียนรู้ และพุทธทาสภิกขุเห็นว่า ระบบ

ประชาธิปไตย เป็นระบบที่ส่งเสริมให้แต่ละคนทำตามกิเลสของตนอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดการเอาเปรียบและการขัดแย้งกัน

ข้อเสนอแนะ

ปรัชญาการเมืองของเพลโต ไม่ได้มีฐานจากโลกแห่งความเป็นจริง ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์แบบอุปมานและภาษาวิธีคือการโต้แย้งด้วยเหตุผล ไม่ใช่ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ถ่ายทอดกันได้เพียงในหมู่นักปราชญ์เท่านั้น ต่างจากแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ ที่มีเป้าหมายต้องการให้สังคมอยู่กันแบบสอดคล้องแบบธรรมชาติตามความเป็นจริง การสอนให้มนุษย์รู้จักเสียสละแบ่งปัน ไม่ให้กักตุนส่วนเกิน การบริโภคมุ่งบริโภคโดยรู้จักโดยความประมาณ แบ่งปันผลผลิตด้วยความเป็นธรรม เพลโตมีรูปแบบการปกครองที่เป็นเผด็จการ เพราะเพลโตสร้างทฤษฎีทางการเมืองขึ้นเพื่อแก้ปัญหาและให้ความสำคัญต่อชนชั้นผู้ปกครอง และให้อำนาจผูกขาดแก่คนเพียงกลุ่มเดียว พุทธทาสภิกขุยอมรับในการใช้วิธีเผด็จการของธรรมราชา เพราะมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานเพื่อความรวดเร็วในการพัฒนาสังคม เพลโตใช้การศึกษาเป็นตัวคัดเลือกราชาปราชญ์ แต่พุทธทาสภิกขุใช้มหาชนเป็นผู้คัดเลือก เพลโตยกย่องระบอบอภิชนาธิปไตยที่ใกล้เคียงกับการปกครองในอุดมรัฐมากที่สุด ต่างจากพุทธทาสภิกขุไม่เน้นระบอบการปกครองใด เพียงให้ผู้ปกครองที่มีธรรมเป็นผู้ปกครอง

อุดมรัฐของเพลโตเป็นสังคมนิยมอุดมคติ เป็นลักษณะรูปแบบของคอมมิวนิสต์แบบโบราณ ที่ให้ประชาชนในสังคมถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันแบบสังฆาณะ ความเท่าเทียมและเสมอภาคหมายถึงการที่พลเมืองทำงานตามหน้าที่ของตนตามชนชั้นนั้นๆ โดยไม่ก้าวก่ายในหน้าที่ ส่วนพุทธทาสภิกขุมีทัศนะที่เชื่อตามหลักการของพระพุทธศาสนา โดยเห็นว่า การแบ่งชนชั้น เป็นเหตุของการขัดแย้งในสังคม ทุกคนมีความเท่าเทียมกันตั้งแต่เกิดเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่สิ่งที่ทำให้ไม่เท่าเทียม คือ ผลกรรมหรือการกระทำของแต่ละคน

ธัมมิกสังคมนิยมเป็นระบบบูรณาการที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยดีและสอดคล้องกับสิ่งรอบตัว คือ มนุษย์ ธรรมชาติและสังคมจะต้องเกื้อกูลกัน แตกต่างแนวคิดของกับเพลโตที่มุ่งแต่พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมเท่านั้น จุดเด่นแนวคิดของทั้งสองท่านคือ มีแนวคิดทางการเมืองที่มองสังคมและแก้ไขปัญหาของสังคมแบบพัฒนาการที่ต้องประกอบอยู่ด้วยคุณธรรม และเป็นมิติใหม่ที่เป็นระบบจริยธรรมทางสังคม คือสังคมที่มีรากฐานทางศาสนา ส่วนจุดด้อยในแนวคิดของทั้งสองท่าน คือ ปรัชญาการเมือง

ของเพลโต ใช้การศึกษาแบบอุปมาน (Deductive) และวิภาษวิธี (Dialectic) หรือการโต้แย้งด้วยเหตุผล เป็นสิ่งที่มีอยู่ในด้านความคิดเท่านั้น ไม่มีอยู่ในโลกแห่งความจริง ส่วนพุทธทาสภิกขุ มีหลักการที่ยอมรับแนวคิดวิธีเผด็จการ และมีความเป็นอุดมคติมากเกินไป

เอกสารอ้างอิง

- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. (2539). พุทธทาสภิกขุกับทฤษฎีธัมมิกสังคมนิยม. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*. 3(2),30.
- ปานทิพย์ ศุภนคร. (2545). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปานทิพย์ แซ่โค้ว. (2542). *การศึกษาเปรียบเทียบเชิงปรัชญา เรื่อง ธัมมิกราชาและราชาปราชญ์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2529). *ทรรศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2534). *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2523). *อุดมรัฐ (The Republic)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2548). *ธัมมิกสังคมนิยม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พิน ดอกบัว. (2544). *ปวงปรัชญากรีก*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.
- วิธาน สุชีวงศ์. (2532). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีระ สมบูรณ์. (2550). *ธรรมะกับการเมืองของพุทธทาสภิกขุ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ประพันธ์สาส์น.